

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASPREKEN TUNE, GREÅKER, SOLI OG HOLLEBY SOKN:

«Nåde er ikke til salgs»

Greåker kirke // 16.oktober 2017 // 19. søndag i treenighetstiden

Jes 55,1-3 // Apg 8,4-24 // Luk 20,45-21,4

For en drøy måned sine fikk alle nordmenn over 18 år mulighet til å uttrykke sin oppfatning av hvordan utviklingen fremover skal være da vi stemte ved stortingsvalget. I forrige halvår fikk de under 18 år, de som går på ungdomskolen eller videregående skole, anledning til å uttrykke hvordan de opplever sin livssituasjon. Ungdataundersøkelsen ble gjennomført i over 300 kommuner, også her i Sarpsborg. Gjennom et omfattende spørreskjema avdekkes det hvordan skoleelevene har det. 85% av ungdomsskoleelevene og 68% av elevene i videregående skole deltok.

Resultatet er tydelig og er preget av stor oppriktighet og ærlige refleksjoner, så typisk for den generasjonen som nå vokser opp. Elevene forteller oss at livene deres har en flott forside som er vendt mot storsamfunnet, men de har også en innside som ikke er synlig, er mørkere og som mange bærer alene.

De færreste sier de har hatt dårlig økonomisk råd, foreldrene vet hvor de er om kveldene og de liker å være sammen med foreldrene sine, de trives på skolen og de færreste drikker seg fulle eller bruker hasj. To av tre deltar i fritidsaktiviteter, en av fire i religiøse foreninger.

Men de har en innside som er annerledes. De melder at hverdagslivet ofte er et eneste stort slit. En stor andel av jentene har høy grad av depressivt stemningsleie og hver tredje gutt har problemer med å sove. De tilbringer mange timer med sosiale medier og andelen som sier de føler seg ensomme øker. Hver tredje jente liker ikke seg selv slik de er.

De fleste melder altså at de har grei økonomi, men statuspresset er høyt på andre områder. Status bygges ved gode skolerresultater, fremgang på idrettsbanen, «likes» på sosiale medier og med et godt utseende. Men det aller viktigste som gir status avdekker også et sårt savn, det er at en er å stole på. 1/3 sier nemlig at de ikke har en de stoler helt på.

Mye tyder på at de unges livsfølelse er en refleks av hele vår samtidskultur. Økende materiell trygghet hos det store flertallet leder til et steinhardt krav om å bruke og nyttiggjøre seg av de mange mulighetene som finnes. Vår tids store livsløgn om at du kan oppnå alt hvis du bare vil og presterer godt nok, pumpes inn i oss gjennom en mengde kanaler. Det er slik vi oppnår anerkjennelse, det er slik livene blir fulle av velsignelse, alt er våre egne hender, alt henger på egen vilje. Vi som har levd en stund vet at dette ikke er sant. Når de som er forført til å stole på denne livsløgningen møter livsvirkeligheten, smeller det hardt for stadig flere.

Menneskene i Jerusalem på Jesu tid og i Lille-Asia på Lukas sin tid et par generasjoner senere, var i langt større grad fanget i et samfunn der den utvendig livssituasjon var forutbestemt og mennesker ble holdt fast i hva samfunnet sa de var. Økonomisk, sosial og religiøs status var vevet tett sammen og plasserte folk i grupper det var nesten umulig å komme ut av. Allikevel måtte de med makt og høy status hele tiden markere sin status ved å fremheve seg selv og hamre inn de andres mindreverdighet. I vår tid vil vi kalle det mobbing.

I dag har vi i tekstlesningene hørt hvordan de fremste ekspertene på loven, de skriftlærde, likte å stille frem sin rikdom med dyre klær og godt synlig fromhet som de mente var grunnen til rikdommen sin. De hadde det meste, men brukte likevel sin posisjon til å trykke andre ned og utnytte de fattigste i folket, enkene. De krevde gjestfrihet og andre tjenester til sin egen tilfredsstillende og kvinnenes ulykke, slik andre liknelser og fortellinger både hos Lukas og Johannes viser oss.

Stadig flere velstående sluttet seg til Jesus-bevegelsen i de nye menighetene Lukas skriver til i Lille-Asia. Både Paulus og Jakob beskriver i sine brev hvordan dette førte til at de vellykkede og velstående sluttet seg sammen i klubbfellesskap. De som ikke hadde god råd ble utestengt og sett ned på av de innflytelsesrike. Selv nattverdfellesskapet ble delt. Kulturen med religiøse og sosiale privilegier og utenforskap ble videreført i den nye bevegelsen. Forsamlingene ble ikke salt og lys i samfunnet, men speilbilder av samtidskulturen.

Men Jesus hadde lært dem at i Guds rike finnes ikke de sosiale skillene og uoverstigelige båsene mennesker blir satt i og strever for å overleve i. Og Lukas fortalte dem at det var mer i Jesu budskap: Velstand er ikke uttrykk for Guds velsignelse, men er Guds oppdrag om å bidra til å sette undertrykte fri og gi fattige nye muligheter. Det hadde Jesus forkynt i synagogen i Nasaret, på slettene i Galilea og i møte med de mektige i samfunn og religion i Jerusalem. Budskapet Lukas gir dem er ikke et krav om å leve i fattigdom, men formaning til kamp mot fattigdom i inkluderende fellesskap.

Denne innsikten gjorde at kirken vokste som en frigjøringsbevegelse fra alle krav om å vise sin vellykkethet og oppnå et velsignet liv ved ytre kjennetegn, det være seg i utdanning, utseende, klær eller konkurransevne i arbeidsliv eller idrett. Sosiale båser og hierarkier ble gjennomhullet og mistet autoritet selv om det varte lenge og Den hellige ånd fortsatt må arbeide hardt for å få gjennomslag og holde sin kirke på rett kurs. Et velsignet liv oppnås når en respekterer seg selv og andre og er villig til å bære andres byrder og selv bli båret. Velsignelse opparbeides ikke alene og ved egne prestasjoner, men sammen med andre som gir oss glimt av Guds ansikt.

Men Lukas har mer på hjertet. Selv om tempelet i Jerusalem på hans tid var ødelagt, var det fortsatt mange hedenske templer i menighetenes omkrets. Og i disse templene var det slik at økonomiske bidrag i form av offer kunne blidgjøre gudene og sikre velstand og vellykkethet. Derfor forteller han også om Simon som vi hørte i lesningen fra Apostelgjerningene som trodde at det var mulig å kjøpe Guds velsignelse.

I Jerusalem på Jesu tid opprettholdt de velstående og innflytelsesrike skriftlærde kravet til at også enkene måtte betale minimumskatten til vedlikehold av tempelet. Det betydde at den religiøse plikten

kostet enkene muligheten til å klare å sikre seg dagens brød. Men for de velstående var den lille mynten som var kravet, ingen byrde. Det er dette religiøse systemet Jesus sanerte. Han så at behovet for velsignelse førte til at de fattigste måtte gi alt de hadde for dagen for om mulig å hente litt gunst fra Gud og det religiøse miljøet. Enkens skjerv viser hvordan det religiøse systemet og andres forventninger undertrykker og binder mennesker i ufrihet og armod.

Det er det samme Martin Luther observerte i sin tid. Derfor skrev han sine 95 teser mot datidens religiøse lederskap i kirken. De forkynte at økonomiske bidrag kunne redusere Guds straff og sikre velsignelse både i dette og det neste livet. Gi heller pengene til de fattige, sa Martin Luther i en av sine 95 teser, det vil være en sann Guds-tjeneste. Frelsen er ikke til salgs, sier Luther, ingen - og slett ikke de som lite har - skal tro at økonomiske bidrag til religiøse ledere kan kjøpe helbredelser og velsignelse.

Derfor er ikke enken i Jerusalem løftet frem av Jesus som et forbilde for å «gi så det svir» for å oppnå Guds velsignelse. Tvert om er hun løftet frem som et eksempel på hvordan rike og mektige til og med bruker religiøse virkemidler for å holde folk nede i fattigdom og forfører dem til å tro at økonomiske bidrag til dem selv gir helbredelse og Guds velsignelse. Enkene frigjøres av Jesus fra å gi alt de har til tempelet fordi den form for religiøsitet oppheves i Jesus.

Lukas forteller derimot om Jesus som virkeliggjør den gamle Messiasvisjonen fra Jesaja: «Kom, alle tørste, kom til vannet! Dere uten penger, kom og kjøp korn og spis, vin og melk uten betaling! (..) Vend øret hit og kom til meg, hør, så skal dere leve!»

Jesusbevegelsen holdes ikke sammen verken av fromme og åndelige øvelser med hendene i været og blikket vendt mot himmelen, slik de skriftlærde og presteskapet ifølge Luther holdt på med.

Jesusbevegelsen holdes ikke sammen av skriftlærdes eksklusive og ekskluderende tolkninger av skrift og bekjennelse.

Jesusbevegelsen holdes ikke sammen av økonomiske bidrag og vellykkede prestasjoner i kirke og samfunn.

Det finnes ikke noe tempel vi må ofre i for oppnå Guds velsignelse.

Det finnes ingen telefon vi kan ringe inn med kostbare tellerskritt for å få helbredelse, tilgjengelig for de rike for en slikk og ingenting, men for minstepensjonistene en hel dags trygd.

Jesusbevegelsen holdes sammen ved at Gud selv gjennomlever våre livs nederlag, erfarer tvangstrøyene menneskene lever i og tilbyr oss sin seier over død, ondskap og egne svik gratis, fritt tilgjengelig.

Kirkens misjon i verden er ikke å bygge templer der mennesker skal få mulighet til å fremføre sin religiøse vellykkethet parallelt med skolegårdene, idrettsbanene og utestedene.

Kirkens misjon i verden er ikke å speile prestasjonskultur, men å være en del av Jesu misjon i verden, å frigjøre dem som er bundet i prestasjonspress, slitenhet og utrygghet på egen verdi. Derfor bygger vi kirker og holder dem åpne så ofte vi makter for at mennesker i vår tid, midt i tidsklemmen og høylytte krav, skal ha ett sted i sine lokalsamfunn der det er plass for hele mennesket og der lyden av Guds skjøre stillhet kan anes når dåpsvannet sildrer og nattverden feires.

Kom, for alt er gjort ferdig, helt gratis, for hver og en av oss, av Guds nåde. Amen.